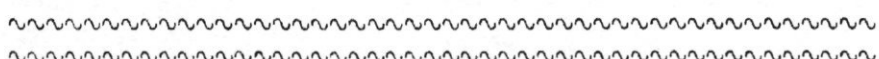

O O S T E N D E I N 1 8 5 4

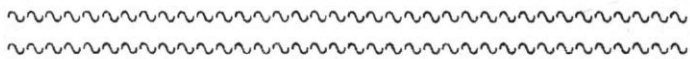

R i c h a r d V E R B A N C K

Gesteund op : " Rapport
sur l'administration
et la situation
des affaires
de la ville
d'Ostende "

1 8 5 5

(VERZAMELING André VAN CAILLIE)

HET RAPPORT OVER DE STAD OOSTENDE - 1855

Vroeger verscheen jaarlijks een gedrukt rapport over de administratie en de gang van zaken binnen de stad Oostende . Het was een dokument in boekvorm dat uitgegeven werd door het gemeentebestuur en het werd gedrukt bij " Typographie de J. Elleboudt " . Zoals gebruikelijk tijdens de vorige eeuw was het rapport opgesteld in het Frans .

De uitgave van 1855 , die voor ons ligt , behandelt de gang van zaken gedurende het jaar 1854 . De inleiding is heel kort gehouden alhoewel ze een gehele bladzijde beslaat en luidt als volgt : RAPPORT over de administratie en de gang van zaken binnen de stad Oostende , voorgelegd aan de gemeenteraad door het College van Burgemeester en Schepenen , tijdens de openbare zitting op 24 november 1855 .

Mijne Heren ,

In uitvoering van de voorschriften bevat in art. 70 van de gemeentewet, hebben wij de eer , in de gebruikelijke orde , ons rapport voor te leggen over de administratie en de toestand van de gemeentezaken .

Dit is alles . En dan volgt het rapport zelf , met de nodige statistieken en bijhorende uitleg . Hieruit wil ik een en ander putten voor de belangstellenden . Het jaartal 1855 hoeft men niet in het geheugen te houden . Wel houde men er steeds rekening mee dat alles slaat op het jaar 1854 .

Stuk voor stuk zullen de uitgegeven rapporten van de vorige en latere jaren wel merkwaardige zaken bevatten , maar ik ben toch blij dat het toeval heeft gewild dat het juist deze bepaalde uitgave is die ik kan behandelen . In 1854 was er namelijk te Oostende een erge epidemie van cholera uitgebroken en deze heeft zeker grote invloed gehad op het aantal sterfgevallen dat werd opgetekend gedurende dit jaar .

Wanneer deze periode beschreven wordt in de geschiedenis van Oostende ligt het accent vooral op de opkomst van het toerisme , op de aanwezigheid van de vorsten binnen de stad en op de publicaties die de lof zingen van dijk en strand, met alles wat daar omheen draait . Het aanschijn van Oostende kennen wij uit de vele albums die toen regelmatig als souvenir voor de toeristen te koop werden aangeboden . De gekleurde afbeeldingen tonen ons romantische zichten van de stad maar benadrukken slechts één bepaald aspect . De foto's die wij bezitten , en dateren vanaf 1865 ongeveer , tonen ons de stad op een meer nuchtere wijze . Alles komt harder naar voor . De mensen die erop voorkomen lijken wel geesten die eventjes komen poseren en elk ogenblik uit het beeld kunnen verdwijnen .

Zelfs de gebouwen hebben iets immaterieels . We voelen dadelijk aan dat er tussen de romantische voorstellingen en de nuchtere werkelijkheid een hemelsbreed verschil bestaat . Stroobant , Canelle en de anderen hebben ons het echte Oostende niet getoond .

Hoe het er in de volkswijken uitzag moet men raden . Er waren slechts enkele riolen en in bewust jaar wordt er wel gepraat over de uitbreiding van het rioolstelsel , maar deze moest er nog komen. Dit voornemen zal ook wel ingegeven zijn door de choleraepidemie . Ikzelf heb in mijn jeugd nog straatjes gekend waarvoor men waarschuwde : " Pas maar op dat ge daar geen pispot over je kop krijgt!" want die werden nog vaak vanuit de vensterramen leeggegooid . De Engelse schrijver Robert Southey, die in 1815 in doortocht was te Oostende, schreef : " *De straten zijn recht en ruim . 's Morgens hing er een Edinburgse of Lissabonse geur , die bewees dat ongepast gebruik werd gemaakt van de vensters . De kleur van de goten leverde enig bewijs daartoe . Maar de meiden zijn zo bedrijvig met hun bezems, dat daar maar weinig van overblijft en de mannen die met pijpen in de mond rondwandelen, zijn talrijk genoeg om een gezonde tabakslucht door de straten te verspreiden .* "

In het RAPPORT stoten we meermaals op die kwesties van riole-ring en het wegvoeren van beer uit de stad , en we krijgen de indruk dat , niettegenstaande de overheersende zeewinden , Oostende maar een ongezonde stad was . Sedert Southey zal wel nog niet zo veel veranderd zijn . De toestand in het visserskwartier, het Lijnbaanstraatje , de bestaande sloppen en andere volkse buurten hebben velen onder ons nog gekend : die ophoping van gezinnen in huizen die gespeend waren van watervocrziening en voldoende gemakken . Geen bijzondere blaam, hoor ! In andere steden was het te dien tijde nog veel slechter .

In ieder geval , in het RAPPORT vinden we een boel gegevens over het Oostende van 1854 , dit is amper 25 jaar na de scheiding van de Nederlanden . In het volgend rapport zal men waarschijnlijk lezen hoe dit jubeljaar werd gevierd . Na kennisname van ons rapport was er zeker voor de kleine man geen reden tot juichen .

o
o o

BEVOLKING EN BURGERLIJKE STAND

Op 31 december 1854 bezat Oostende een bevolking van 15.587 inwoners. Daaronder telde men er 7333 die tot het mannelijk geslacht behoorden en 8254 van het vrouwelijk geslacht. De mannen waren bijgevolg wreed op hun gemak en hoefden geen schrik te hebben dat ze aan geen wijfje zouden geraken. En zeggen dat in de loop van het jaar meer mannen waren gestorven dan vrouwen , en wel zestig stuks.

Daar tegenover staat dat er 4 jongens meer werden geboren dan meisjes . Een kleine eigenaardigheid komt echter naar voor wanneer we de cijfers bekijken die betrekking hebben op de wettige kinderen en de onwettige . Wettige : 240 jongens , 223 meisjes . Onwettige : 22 jongens , 35 meisjes . Dit is natuurlijk een toeval en we zullen niet op zoek gaan naar geheimzinnige krachten die aan het werk zouden geweest zijn .

Tijdens het jaar 1854 stierven te Oostende veel meer mensen dan het jaar tevoren , natuurlijk tengevolge de choleraepidemie . In 1853 noteerde men 348 sterfgevallen , het jaar daarop 616 . (Zie verder)

Zeer dramatisch was de kindersterfte : Onder die 616 afgestorvenen waren er 244 kinderen tussen 0 en 5 jaar ! Naarmate ze ouder werden verhoogden ook de levenskansen want er stierven "slechts " 31 kinderen tussen 5 en 10 jaar en 13 tussen 10 en 15 .

De dood sloeg echter zwaar toe, eens dat de kaap van de 20 jaar was overschreden . Zeer groot waren de verliezen tussen de 20 en de 25 jaar : 58 doden tegen 11 het jaar voordien , en onder deze doden telt men 48 mannen tegenover 10 vrouwen !

Wanneer we verder kijken naar de cijfers dan stellen we vast dat , tot de leeftijd van 60 jaar , de sterfgevallen blijvend hoger liggen dan in 1853, maar dat er nadien praktisch geen verschillen meer zijn . Uiteindelijk zijn er dan 340 mannen verdwenen tegenover 276 vrouwen .

Er werden 127 huwelijken gesloten , maar geen enkele echtscheiding werd uitgesproken in het jaar 1854 .

De kindersterfte zou te Oostende erg groot blijven tijdens de tweede helft van de 19-e eeuw . Ik put uit " Lodewijk De Raet - Vlaanderen's economische Ontwikkeling " : *Voor de periode 1891 - 1900 beliep de sterfte in het eerste levensjaar in het arrondissement Oostende 252 per duizend , het hoogste cijfer van het Rijk. In de vissersgemeenten is het nog het ergst. Te Oostende sterven de zuigelingen het meest na hun zesde maand tengevolge van buikloop, slechte of verkeerde voeding , ademhalingsmoeilijkheden . "*

De zwakheid van de kinderen wordt ook toegeschreven aan in-teelt . Veel huwelijken werden gesloten binnen de eigen kring , een typisch verschijnsel onder de vissersbevolking . Nochtans kende het visserskwartier op het einde van de 19-e eeuw een uitbreiding door de bouw van de lange rij huizen langs de nieuwe visserskaai. Het kwartier bleef echter overbevolkt zodat we mogen stellen dat de toestand in het jaar 1854 nog veel slechter moet geweest zijn . Wat buikloop en verkeerde voeding betreft was de oorzaak waarschijnlijk te zoeken bij het stopzetten van de borstvoeding . Wat kregen de kinderen achteraf te verwerken ?

Canelle : Grote markt te Oostende (1858)

Canelle : Groentenmarkt te Oostende

In een bijvoegsel vindt u een voorbeeld van kindersterfte in een vissersfamilie .

GEMEENTERAAD - VERKIEZING EN WERKZAAMHEDEN

Op 31 oktober 1854 werd de gemeenteraad gedeeltelijk vernieuwd. Zeven leden werden door het lot aangeduid om uit te treden op 1 januari 1855 . Het betrof de heren H.Serruys , C.Janssens , J. Van Cuyt , F. Rycquaert- Dela Croix, A. Rycx, J-P. Bondue en N.A. De Ceunynck . Deze raadsleden werden echter alle herkozen en hoefden dus niet uit de gemeenteraad te verdwijnen .

Tijdens het jaar vergaderde de raad 16 maal . 123 zaken werden daar besproken , daaronder meestal onbenullige , zodat we mogen veronderstellen dat het bij die vergaderingen niet stormachtig toeging . Om een paar voorbeelden te geven :

- Verzoek vanwege een heer Merlier om een toelage te krijgen die hem moet toelaten zijn artistieke studies voort te zetten .(Er waren meerdere aanvragen van dezelfde aard)
- Verzoek vanwege mijnheer A. Liebaert , gepensioneerde ontvanger bij het Octrooi , om een gratificatie te krijgen .
- Afzetting van een bediende bij het Octrooi, met name Terreyn .

Daar tegenover waren er wel enkele punten opgenomen die onze aandacht kunnen opeisen :

2°- De vraag vanwege Torreborre-Janssens, uitbater van de barge-dienst op Brugge , om vernieuwing van zijn recht de dokken te mogen gebruiken als aanlegplaats .

18°- Vraag vanwege A.Termote om vrijstelling van dokrechten te bekomen voor zijn boten die de beer afvoeren .

74°- Voorlezing van een brief uitgaande van de provinciegouverneur, met betrekking op het voltooiën van de riolering , en voorstel om een aanbesteding uit te schrijven voor het aanleggen van nieuwe verbindingen .

76°- Kennisgave van een brief uitgaande van ingenieur Van Moere, met betrekking tot het vergroten van het spoorwegstation .

38°- Verzoek uitgaande van de heren Van Isacker en consoorten tot het oprichten van een kerk op het Hazegras . (Tien jaar later stond deze kerk kant en klaar)

105°- Verzoek om een buitengewoon krediet van 883,77 fr. (!) uit te trekken om de kosten te dekken die veroorzaakt werden door de choleraepidemie die de stad getroffen had .

117°- Vraag uitgaande van een heer R. Kammerer die de stad verzoekt ELECTRISCHE uurwerken te plaatsen in enkele stadslantaarns.

Bij deze laatste vraag heb ik toch even opgekeken. Ik ben verre van alwetend, maar bewust dat we ons in het jaar 1854 bevinden, ben ik toch even verrast vast te stellen dat er toen reeds sprake was van elektrische uurwerken .

KIEZERS TE OOSTENDE

Het stemrecht was toen nog niet algemeen en werd slechts toegestaan aan bepaalde personen . Begoeden beschikten over één of meer stemmen . Te Oostende was het aantal gerechtigden als volgt:

Voor de Wetgevende Kamers	435 kiezers
Voor de Provincieraad	446 d°
Voor de Gemeenteraad	483 d°

BRIEFWISSELING

Tijdens het jaar ontving het Schepencollege 1420 brieven en verzoekschriften . Er werden 856 brieven verstuurd . Dit is niet eens drie per werkdag .

o
o o

Nu volgt in het RAPPORT een aantal bladzijden die handelen over de stadsfinanties , het bezit aan roerend en onroerend goed. Daaruit leer ik dat de Capucienenkerk eigendom is van de Stad en geschat wordt op 20.000 frank .

Onder de rubriek " schulden " merken we dat de Stad nog gebruikt gaat onder een aanzienlijke schuldenlast die nog dateert uit de Costenrijkse Tijd , namelijk voor de aanleg van de steenweg naar Wijnendale (Torhoutse stw.) , het graven van de handelsdokken en de uitbreiding van de stad . (naar het Hazegras toe)

HULP AAN BEHOEFTIGEN

Wij bevinden ons volop in de tijd van het " Arm Vlaanderen". Amper tien jaar tevoor had dit landsgedeelte een grote hongersnood gekend en de gevolgen hiervan bleven lang drukken op onze bevolking . Bij ons was geen industrie en zeker niet te Oostende waar het getal behoeftigen , net zoals in andere steden, zeer hoog lag. Wij hebben gezien dat er hier 15.587 inwoners waren in 1854 . Gedurende ditzelfde jaar moesten 3.100 behoeftigen geholpen worden. Dit is 20 % van het aantal Oostendenaars en ze waren verdeeld over 810 gezinnen. De cijfers worden nog duidelijker wanneer we vast-

stellen dat 428 afgestorvenen begraven werden op kosten van de liefdadigheid , en dit op 616 sterfgevallen .

De behoeftigen waren aangezen op de welzijnszorg om in leven te kunnen blijven . Het was een teken des tijds dat verschillende instanties en verenigingen, burgerlijke zowel als geestelijke , zich hebben ingezet om de grootste nood te lenigen . Enerzijds sprong dit voort uit de natuurlijke behoefte om de medemens te helpen en anderszijds om te beletten dat bij de minstbedeelden opstandige gevoelens werden gekweekt of dat ze uit stelen zouden gaan .

Mede door de hongersnood en de werkloosheid was het kleine volk apathisch geworden en verdroeg gelaten zijn lot . De werkmans was het toen zelfs nog verboden zich te verenigen . Het eerste werkliezensyndikaat werd drie jaar later opgericht , in 1857 .

De behoeftigen werden dus geholpen . Deze hulp bestond uit een bedeling van brood, aardappelen, soep en kolen gedurende de winter. 460 families kregen maandelijks een aalmoes toegestopt en 170 gezinnen kregen wekelijks brood . Gedurende het jaar 1854 werden aldus 10.819 broden van 1 kilo uitgedeeld , wat neerkomt op gemiddeld 64 broden per gezin voor het ganse jaar . Natuurlijk werd nog meer uitgereikt : 25.000 k° aardappelen, 50.000 k° steenkolen , vlees aan de zieken en zwangere vrouwen , alsmede dekens en kledingstukken . Deze laatste waren waarschijnlijk afgedragen klederen die werden opgehaald .

Maar er was ook nog de soep . Gedurende de winter 54/55 werden meer dan 64.000 ratsoenen uitgedeeld , en als men het zo leest was deze samengesteld uit rijst , vlees, brood, groenten en aardappelen. "*La soupe est bonne , mon général !*"

Het was nog de zeldzaam wordende gewoonte dat een broodbedeling volgde na de begrafenis van een welstellende . Het Welzijnsbureau gelastte zich hiermede . Voor het jaar in kwestie : Op 18 juli : 1000 tarwebroden van 1 K° vanwege de erfgenamen van Aimé De Knuydt. Deze was bij leven oesterkweker en zal dus zijn broodje wel verdiend hebben . Op 20 december : 755 tarwebroden van 2 K° en 466 van anderhalve kilo vanwege een juffrouw Nedonchelle, na de begrafenis van haar zuster Marie . Ook oude-jongedochters weten soms van wanten.

Tijdens de choleraepidemie kreeg het Welzijnsbureau vanwege de gemeenteraad een som van 2000 fr. toegestopt om de behoeftigen te helpen . Deze extra-subsidie kwam van pas voor bijkomende uitdelingen van brood , vlees, beddegoed en geneesmiddelen . Het bureau heeft uitstekend werk verricht want het heeft middel gevonden om nog 360 fr. over te houden . Naderhand werd dit geld toch nog uitgedeeld aan weduwen van slachtoffers - niet alle - maar zeker een twintigtal .

Naast het Welzijnbureel was er ook nog een " Comité des Soupes substantielles " .(maaltijdsoep) . In dit comité zetelden enkele gemeenteraadsleden , De bedelingen waren reeds lange jaren aan de gang en waren kosteloos tot in 1847 . Toen werd door middel van inschrijving een keuken gekocht met een dubbele bedoeling . Liefdadige personen konden daar het geld afstaan dat ze opzij legden om als aalmoezen uit te delen , en aldus dit geld omvormen tot voedsel . Anderszijds werden de werklieden in de gelegenheid gesteld om te genieten van de laaggehouden prijzen en " een stevige en smakelijke soep te krijgen " .(Zo zegt het RAPPORT)

Tijdens de wintermaanden van het jaar 1854 (83 dagen) werden op deze wijze 50.000 ratsoenen verstrekt . De opbrengst van twee concerten liet toe 4854 gratis ratsoenen uit te delen ,

Maar het RAPPORT geeft toe dat er nog leemten zijn die moeten worden aangevuld , en de nodige uitleg wordt met medelijdend hart gegeven :

" Aan de keuken zou een verwarmingslokaal moeten toegevoegd worden . Om hierover te oordelen is het voldoende slechts éénmaal aanwezig te zijn bij een bedeling . Het hart bloedt wanneer men al deze ongelukkigen ziet die gehaast zijn om bediend te worden , en lang voor het gestelde uur , daar buiten in open lucht staan , blootgesteld aan het gure weer , rillend van de koude , en de kracht missend om de pot omhoog te heffen waarin ze vaak de enige maaltijd moeten brengen naar hun wachtende kinderen , die huilen van koude en honger . Wij verzoeken dus tot dit doel de hangar te mogen gebruiken die dient tot het bergen van de marktkramen , om aldaar een openbare verwarmingsplaats in te richten of minstens toch een schuiloord .

Er is ook een tekort aan keukenmateriaal , en in het bijzonder potten om de resterende soep te bewaren .

U zal ook merken dat er een uitgave genoteerd werd van 37 fr. voor water . Iedere winter is er water te kort voor het maken van de soep . Is er geen middel om daaraan te verhelpen ? "

o
o o

Wie het bovenstaande gelezen heeft zal zeker beseffen dat de toestand van de noodlijdende bevolking hemelschreiend was . De opstellers van het RAPPORT hebben zeker niet onnodig overdreven want ze zullen wel gehard geweest zijn ten overstaan van die " normale " toestanden uit die tijd .

Ik wil even afstappen van het hoofdstuk " liefdadigheid " , en het tekort aan geld voor potten en water , om te vertellen waarvoor men wèl geld had .

Op blz. 93 lezen we dat 5 jaar tevoor een bestelling werd geplaatst bij een gekende beeldhouwer (Fraikin) voor een monument die als herinnering bedoeld was aan " een vereerde koningin die ons was ontrukkt " . Dit monument zou geleverd worden in 1856 .

De gemeenteraad erkent zwijgend dat de noodzaak bestaat om een kerk te bouwen , die door haar vorm en majesteit waardig is om dit grandioos monument , een meesterwerk van kunst , te beschutten . Het zou passend zijn dat de vreemdelingen die ons gedurende het zomerseizoen bezoeken , te Oostende minstens één kerk vinden die ruim is , goed verlucht, en die alle voorwaarden vervult van grootsheid en hygiëne die de tegenwoordige parochiekerk mist .

Het monument is er op tijd gekomen , een allegorisch ding waarvan de kruiperigheid afdruipt . Wat de kerk betreft, daar heeft men 40 jaar later een mouw aangepast .

Verdere kommentaar wens ik niet te geven .

o
o . . o

Terug naar de liefdadigheid . Ten voordele van behoeftige ouderlingen werden omhalingen gedaan in enkele hotels en openbare instellingen . Waarschijnlijk konden de badgasten aldaar ook giften stoppen in een bus . Ere aan wie ere toekomt . De uitbaters van deze hotels werden telkenjare op het schavotje geroepen in het Casino om er een herinneringsmedaille te ontvangen . Op kerstavond van het jaar 1854 werden volgende laureaten afgeroepen :

- 1-e prijs - Gulden medaille voor mr. P.Cornil van het Café de la Cour Impériale .
- 2-e prijs - dito voor mr. J.Denys van het Hotel Saint-Denis
- 3-e prijs - dito voor mr. P. Thoma van het Grand Café
- 4-e prijs - Zilveren medaille voor mr. C.Godderis van het Saint Sébastien
- 5-e prijs - dito voor mr. P.Beyens van het Café de la Concorde
- 6-e prijs - dito voor mr. C. Desmet van de Jardin de la Concorde
- 7-e prijs - dito voor mr. Delmée van de Pavillon Royal

Deze omhalingen hadden 1717 fr. opgebracht, waarvoor klederen werden gekocht .

Er werd ook een liefdadigheidsconcert gegeven, ingericht door de officieren van het garnizoen . Nadien was er bal . Op voorstel van de kolonel van het 7-e regiment werd iedere zondag, in het Casino, een aperitief-concert gegeven ten bate van de armen . Verder was er nog een tombola, ingericht door de " Dames de la Miséricorde " . Er waren 233 voorwerpen te verloten, waaronder een tafel van Chinesche lak , geschonken door de hertog en de hertogin van Brabant .

o
o . . o

Wanneer de mensen zonder geld kwamen te zitten bleef als uitkomst het Pandjeshuis , dat de uiteenlopende namen droeg van " Berg van Barmhartigheid " en " De Woeker " .

Wat echt arme mensen vermochten in pand te geven blijft een vraagteken , maar wanneer we vaststellen dat binnen het jaar 1854 liefst 38.245 voorwerpen werden aangebracht , dan kunnen we besluiten dat alle mogelijke of denkbare zaken werden binnengeleverd . Gemiddeld bedroeg de toegestane lening nog geen 5 frank per voorwerp .

Jaarlijks werden tussen de 4 à 500 voorwerpen niet tijdig afgehaald en deze werden dan ook verkocht . De Woeker maakte geen schromelijke winsten , want alhoewel de ontvangsten in bewust jaar opliepen tot 11.000 fr. , bleef na aftrek van de onkosten slechts 2.300 fr. over .

°
° °

Er bestond reeds een VOORZORGSKAS VOOR DE VISSERIJ die in hoofdzaak gespijsd werd door een heffing van 1 % op de bruto - opbrengst van de aangevoerde vis . Volgende personen werden geholpen door deze kas :

110 vissersweduwen, met samen 79 kinderen onder de 14 jaar . Ze kregen elk 5 frank per maand en bovenop nog 2 frank per kind .
4 vaders of moeders van jongens die als ongehuwde verongelukt waren op zee .
42 oude , gebrekkige vissers .
56 gekwetste of zieke vissers .

Daarneven was er ook nog een onderlinge hulpkas voor de werklieden . Deze kregen een kleine vergoeding in geval van ziekte .

Tot zover liefdadigheid en openbare onderstand.

ONDERWIJS

Voor lager onderwijs waren er 12 scholen te Oostende, maar 9 daarvan waren private scholen . Deze scholen werden meestal gehouden door personen die daartoe geen bijzondere opleiding hadden gekregen maar niettemin onderwijs verstrekten . De lessen beperkten zich gewoonlijk tot de elementaire rekenkunde , het leren lezen en schrijven, en dat was alles .

De enige gemeenteschool stond onder leiding van Auguste Van-neste , en telde 83 leerlingen . Voor de jongens was er de school van de Broeders van Liefde met 463 leerlingen , Voor de meisjes , die van de Zusters van Sint-Jozef met 752 leerlingen .

Er was een middelbare school voor jongens . Over een evenwaardige school voor meisjes spreekt het RAPPORT niet . In deze middelbare school kon men terecht voor de zwaardere vakken : Grieks , Latijn , scheikunde, dier- en plantkunde . Het aantal leerlingen wordt niet medegedeeld zoals voor de lagere scholen die gezamenlijk 1696 leerlingen telden , waaronder 1070 niet betalende .

Naast deze " normale " scholen bestonden er nog andere . Wij moeten er twee vermelden die waarschijnlijk bestemd waren voor degenen die geen of weinig onderwijs hadden genoten en een zekere kennis wilden opdoen .

Er was de school voor volwassenen die gedurende de winter geopend was en ongeveer 100 leerlingen telde tussen 15 en 30 jaar. Het is mogelijk dat sommigen alleen deze school bezochten omdat ze werkloos waren, niet wisten wat aanvangen , en zich daar kwamen verwarmen .

Er was ook de zondagschool, één voor jongens en één voor meisjes die respectieffelijk 326 en 400 leerlingen telden . Ze werden opgehouden door twee onderpastoors . Ik vermoed dat ze in hoofdzaak bezocht werden door kinderen die reeds aan het werk waren -kinderarbeid verrichtten - en de zondag wat kennis kwamen opdoen .

Dan was er nog de Zeevaartschool die 94 leerlingen telde . In 1854 bekwamen 28 leerlingen , hetzij de graad van kapitein ter lange omvaart , hetzij de graad van eerste of tweede luitenant .

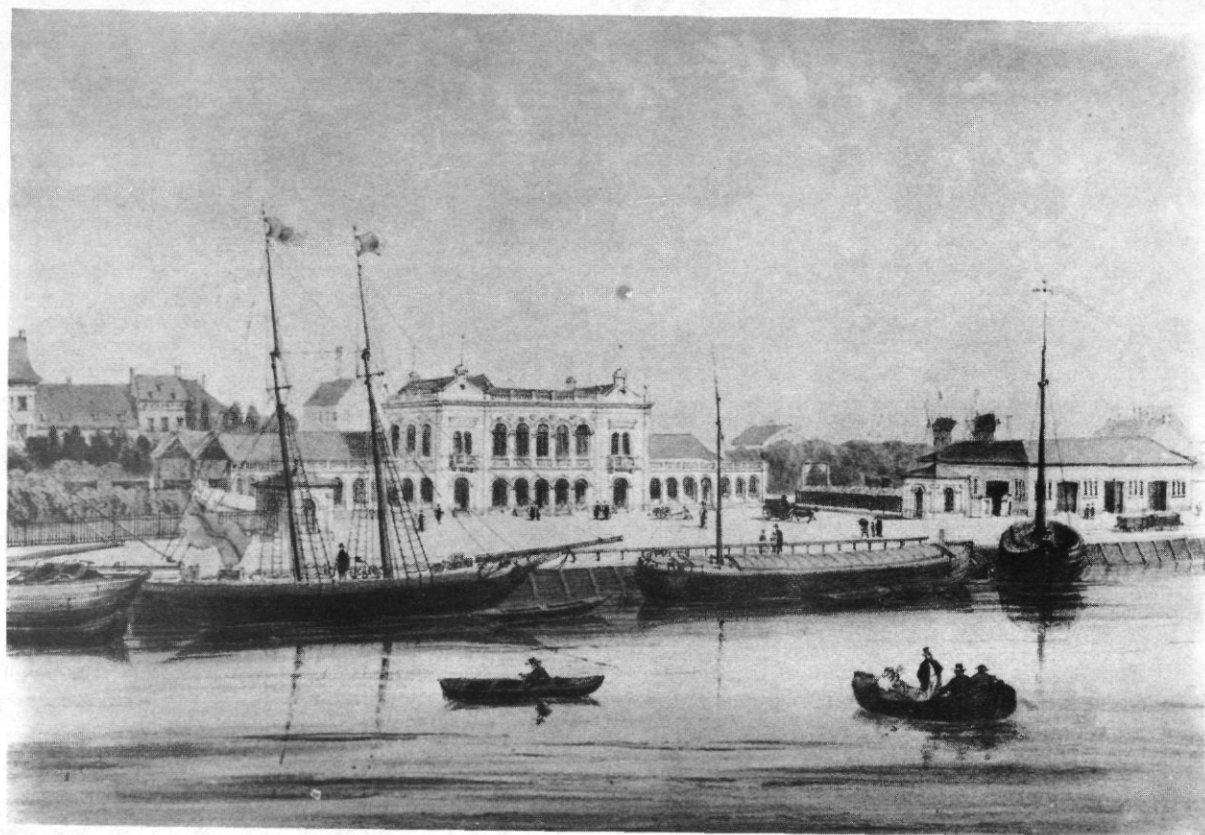
Ten slotte was er nog een school voor architectuur en een muziekschool waar de lessen gratis werden gegeven .

GEZONDHEIDSDIENST

De stad Oostende telde 5 dokters in geneeskunde, heilkunde en verloskunde . Daarbij was nog één dokter in geneeskunde . Ook waren er 2 stadsheelmeesters-verloskundigen, 5 apothekers en 5 vroedvrouwen .

Ook wordt een Openbare gezondheidsdienst vermeld wiens taak het in hoofdzaak was de meest bevolkte wijken te controleren en de verkrotte huizen . Ze moest er voor zorgen dat de dringende herstellingen werden verricht, dat de muren werden gewit en dat de eigenaars de nodige voorzieningen aanbrachten .

Deze commissie heeft er ook voor gezorgd dat de kreek tussen de Kanonnendijk en de Vuurschipskaai werd opgevuld . Dit geschiedde met het puin voortkomende van de herbouwingen en de aarde die uitgegraven werd bij de aanleg van het rioolnet .

Canelle : Spoorwegstation en handelsdok te Oostende (1858)

Canelle : 3-e dok met scheepswerven

De gezondheidsdienst was natuurlijk overbelast tijdens de choleraepidemie zodat hij werd aangevuld met een gewezen apotheker, de heer C. Bouchery . De plaag manifesteerde zich voor het eerst op 18 augustus en duurde tot 29 oktober 1854 . In samenwerking met de plaatskommandant , kolonel Laserre , werden verschillende maatregelen genomen . De huizen van de armen werden extra gereinigd, gewit en uitgerookt . Bijzondere voorschriften werden uitgevaardigd tot het vervoeren en begraven van de afgestorvenen . De verkoop van vers fruit was verboden . Onder toezicht van de politie werden de aflopen van het huishoudwater doorgestoken en uitgebaggerd . Er werden tevens bijzondere bedelingen van voedsel voorzien voor de armen , en in hoofdzaak voor de getroffenenen van de epidemie .

Dagelijks vielen er slachtoffers, met als hoogtepunt 5 sept. wanneer er 15 doden te betreuren vielen . Einde september verbeterde de toestand en kwam men tot 1 à 3 doden per dag .

o
o o

Er waren te Oostende 7 ontuchthuizen. Gekende, wel te verstaan. Waarschijnlijk waren er nog meer, zoals trouwens ook in latere tijden , waarover men bij ons zegt : " Van vóór winkelen , vanachter krinkelen . "

Het RAPPORT zegt dat de meisjes die de ontuchthuizen bevolkten wekelijks " regelmatig en punctueel " onderzocht werden . Toch moet er iets in de war gelopen zijn - zie hoger - want de bestaande reglementen bleken onvoldoende te zijn zodat het bespreken van nieuwe verordeningen in het vooruitzicht worden gesteld .

Er mag aangenomen worden dat de erkende ontuchthuizen werden geduld omdat ze in hoofdzaak bezocht werden door de burgerij die daar een uitlaatklep vond voor een huwelijksleven dat , achter de gesloten gordijnen , niet altijd ideaal te noemen was . Daarom ook kon het toezicht, uitgeoefend door de gezondheidsdienst , niet streng genoeg zijn .

o
o o

Het ledigen van de beerputten, en het verschepen van de inhoud , werd verpacht aan A. Termote . Deze stelde aan het gemeentebestuur voor , ten einde het afvoeren te vergemakkelijken , een reservoir te bouwen te Jabbeke (waarschijnlijk langs het kanaal naar Brugge) , op voorwaarde dat de Stad deze zou overnemen na afloop van zijn pacht . Op 6 juli 54 besliste de gemeenteraad dat Termote deze reservoi op eigen kosten kon bouwen en zich een apparaat aanschaffen die het ruimen zou bespoedigen . Zijn eventuele opvolger zou verplicht worden alles over te nemen . Termote heeft daarop een toestel voor ruiming laten maken te Antwerpen .

Vervolgens wijdt het RAPPORT een aantal bladzijden aan de rioolwerken die aan de gang zijn , of nog moeten uitgevoerd worden.

POLITIERECHTBANK

Zware misdaden werden te Oostende niet gerechtelijk afgehandeld , en deze worden dan ook in het RAPPORT niet vermeld . Kleine zondaars verschenen voor de politierechtbank . Het is wel het vermelden waard waarvoor men in die tijd op het boekje werd gezet .

- 1- Overtreding van het reglement op de vleesverkoop op de markt(2)
- 2- Voor sluikstortingen op de openbare weg gedurende de nacht (3)
- 3- Voor het uiten van scheldwoorden (10)
- 4- Voor het negeren van de nachtelijke politieklok (10)
- 5- Wegens het belemmeren van de openbare weg (8)
- 6- Voor het weigeren hulp te verlenen bij brand , na opvordering door de politie (1)
- 7- Voor het verstoren van de openbare orde (1)
- 8- Om nagelaten te hebben de verlichting te onsteken in de herberg (10)
- 9- Wegens het ontbreken van verkeersplaat , met naam en adres van de eigenaar , op kar (1)
- 10-Wegens het verkopen van bedorven vlees (1)
- 11-Om geiten gestaakt te hebben op de versterkingen van de stad(2)
- 12-Schelwoorden gepaard met lichte handtastelijkheden (8)
- 13-Wegens lichte handtastelijkheden (6)
- 14-Overtreding van de wet op de baren (tolhekkens) (2)
- 15-Voor het kopen van boter vóór de opening van de markt (1)
- 16-Voor wanordelijkheden in het spoorwegstation of op de steiger van de maalboten (4) (waarschijnlijk twist onder pakjesdragers)
- 17-Wegens gebruik van vervalste gewichten (4)
- 18-Wegens gebruik van onjuiste weegtoestellen (3)
- 19-Om brood te hebben verkocht dat het vereiste gewicht niet haalt (1)
- 20-Wegens plundering (1)
- 21-Wegens schandelijk nachtkabaal (1)
- 22-Voor het werpen van afval op de openbare weg (1)
- 23-Wegens het tekoop stellen van stukken boter die het vereiste gewicht niet halen (1)
- 24-Zelfde reden , maar dan voor brood (5)
- 25-Wegens verzuim op het brood de initialen van de bakker te prenten . (1)

Dit is in totaal 88 overtredingen in de loop van een jaar .

Verder werden door de politie 404 personen in de amigo gestopt. Daaronder waren 99 bedelaars ,

Ten slotte werden 2 zelfmoorden vastgesteld .

DRINKWATER

In het bijzonder met het oog op het toerisme houdt het schepencollege zich bezig met de bevoorrading van de stad van drinkwater, dat nog van elders moet worden aangevoerd .

Herinneren wij er even aan dat tot in de volgende eeuw nog water werd aangevoerd vanuit de vaart Brugge-Damme . Dit gebeurde per schip . Het water werd overgepompt naar het " Waterhuis " of direkt in citernewagens .

Drie voorstellen worden bestudeerd : drinkwater laten aanvoeren vanuit de duinen , de aanleg van ruime reservoirs in het noorden van de stad , of het boren van een artesische put .

Het eerste voorstel wordt verworpen omdat het niet beantwoordt aan de vereisten van een versterkte stad . Er moet namelijk voldoende water voorradig zijn binnen de wallen . Ook zou het plaatsen van aanvoerbuizen te duur uitvallen . De laatste reden geldt eveneens voor het tweede voorstel .

Er wordt dus geopteerd voor het derde voorstel, nl. het boren van een artesische put . Ingenieur De Bruyne zou zich met dit werk gelasten en deze hoopt water te vinden op een diepte van 200 tot 250 meter . In geval van succes op deze laatste diepte zouden de kosten oplopen tot 21.500 fr.

OPENBARE WERKEN

In 1854 worden de werken voortgezet aan de nieuwe springkom, gegraven aan de oostzijde van de haven , op de schorre van Lissemorre en tegenaan de wijk met dezelfde naam . Op dit ogenblik worden de dijken van deze kom gemetst .

Terzelfder tijd wordt de stenen kaaimuur, waarlangs de maalboten in de Geule aanleggen , met 40 meter verlengd in zeevaartse richting . Reeds het jaar tevoor werd deze muur met een stuk verlengd .

Deze werken worden uitgevoerd door het Departement van openbare Werken dat tevens de glooiing van de zeedijk herstelt over een lengte van 178 meter.

HAVENTRAFIEK

Gedurende het jaar kwamen 432 vrachtschepen te Oostende aanleggen . Hierbij wordt geen rekening gehouden met de maalboten. Deze 432 schepen kan men onderverdelen als volgt :

126 stoomschepen (118 Engelse - 7 Franse - 1 Belgisch)

306 zeilschepen (155 Belgische- 86 Engelse- 25 Hollandse -
20 Noorse - 6 Franse - 5 Honoverianen - 3 Zweden - 3 Hamburgse -
2 Deense en één uit Pruisen)

In het RAPPORT volgt dan een lijst , met hoeveelheid en waarde , van alle mogelijke produkten die werden gelost . Daarnaast vindt men ook alle gegevens over de waren die te Oostende werden ingescheept .

Nu komen we aan het passagiersvervoer . Er waren drie verbindingen met Engeland . In de eerste plaats hadden we onze eigen maalboten die in belang eigenlijk maar op de derde plaats kwamen, want de Engelse maalboten kenden meer reizigersvervoer .

Voor dezen die er belang in stellen kunnen we volgende cijfers mededelen :

Belgische maalboten : heen/terug : 154/156 reizen. Ze brachten hierbij 5320 passagiers over het water , en drie rijtuigen .

Engelse maalboten : heen/terug : 228/230 reizen , met gezamenlijk 7545 reizigers , en drie rijtuigen .

Londenboten : heen/terug : 105/104 reizen ten gerieve van 7842 reizigers , en 7 rijtuigen .

De drie lijnen hebben dus samen 20.708 reizigers een overtocht bezorgd . Dit is 231 minder dan het jaar tevoren . Het reizigersverkeer op Oostende blijkt in dalende lijn te gaan, wat ook reeds de vorige jaren opmerkingen uitlokte . De oorzaak zocht men vooral in het feit dat de haven niet op elk uur van de dag scheepvaart toeliet . Voor het binnen- of buitenvaren bij lage tij moest gewacht worden .

Wat het jaar 1854 betreft , moet men er ook mee rekening houden dat de choleraepidemie midden augustus uitbrak , volop in het toeristenseizoen . Daarom werd onze haven zeker gemeden door de reizigers .

o
o o

28 zeilschepen hadden Oostende als thuishaven . In de loop van het jaar waren er 4 bijgekomen , maar anderszijds waren er 2 van thuishaven veranderd en was de brik " Leon " gezonken .

De nieuwkomers waren :

EMILE - driemastbark voor het huis J. Duclos-Assandri .

LE PRINCE PHILIPPE - driemastbark voor A. en J. Van Isegheem.

LA SOPHIE - brik , voor Ed. Van Cuyt .

LA VICTORINE - driemastbark , voor L. Denduyts .

De brik " LEON " , die schipbreuk had geleden bij het binnenvaren van de haven, werd toch naar binnen gebracht . De eigenaar was Louis Denduyts , en deze liet het schip opknappen op een van onze scheepswerven . Van deze gelegenheid werd gebruik gemaakt om het te verlengen met 22 voet, zodat de tonnemaat van 235 op 300 werd gebracht .

Het werk op onze scheepswerven was verminderd tegenover de vorige jaren . Op de werf Orlandini werd een bark gebouwd voor rekening van Louis Carbon . Ze mat 300 ton . Verder werden nog vier sloepen met watertanks afgewerkt (bunschepen) .

De vier afgewerkte sloepen vervoegden de vloot van de varende vissersboten . In het begin van het jaar waren er dat 120 , maar achteraf verdwenen vier sloepen op zee en één boot werd afgebroken . Gedurende de zomer visten 116 boten aan de Doggerbank en de Feroëeilanden . Slechts 10 sloepen bleven aldaar vissen tijdens de wintermaanden . Eén enkele boot bedreef de haringvisserij en bracht 240 ton haring aan wal .

De haringvisserij blijkt in de hoek geduwd te zijn tengevolge akkoorden die gemaakt werden met Nederland , maar in hoofdzaak met Engeland .

De oester-en kreeftenparken deden naarstig voort . Iets was er echter veranderd . Voorheen werden de kreeften betrokken uit Engeland dat het monopolium bezat voor de kreeftenvisserij op de kusten van Noorwegen . Het kontrakt tussen beide landen werd echter opgezegd zodat de Oostendenaars nu rechtstreeks hun kreeften betrokken van de de Noorse vissers, en het zover brachten dat ze nu zelf kreeften stuurden naar de markt te Londen .

o
o 19

B E S L U I T

Veel industrie was er niet te Oostende . Wat er was aan scheepswerven, touwslagerijen en kleine werkhuizen kon men voegen bij het toch magere hoofdstuk " Scheepvaart en Visserij " .

Over het vermelde aantal behoeftigen in onze stad hoeft men zich, in het licht van de tijdsomstandigheden gezien , niet bijzonder druk te maken hoe bedroevend de toestand ook was . Op vele plaatsen in West- en Oost-Vlaanderen telde men meer dan 40 % behoeftigen . Onze gewesten kenden eenvoudig geen industrie tenzij de weverij . De meeste fabrieken waren gevestigd in Wallonië dat over grondstoffen beschikte . Door het verstrekken van een minimum-hulp kon men opstand , plundering en diefstal voorkomen .

De kleine man kon bij ons iets verdienen tijdens het zomerseizoen , en dit zou nog lang zo blijven . Dan waren er nog de dokwerkers en de vissers die hard werkten voor een laag loon . Over deze loonslaven sprak , op het einde van de eeuw , de deken De Cannière vanop de preekstoel als volgt : " Dedéé...die Kristus.. aan 't kruus ...genageld hen...da was... van dat goedje... van dat gespuus...hoe zoen'k zeggen... lijk da volksje...dat op de bassing ...kolen lost... "

Ja, als ge dagelijks gedurende veertien uur kolen lost, voor een paar frank , kunt ge niet veel raars zijn .

Rond het midden van de 19-e eeuw vertoonde Oostende een dubbel gelaat . We hadden de rijke vreemdelingen - deze van de kleurige plaatjes - die in uitstekende hotels huisden gedurende de zomer , en we hadden het afgestompte grauw dat opgepakt zat in de volkswijken .

De stad moet gedurende de winter een troosteloze aanblik geboden hebben. De visserij lag praktisch lam , de toeristen waren naar huis en kregen de kans niet een medelijdende blik te werpen op de rij hongerige mensen die in de kou moesten wachten op de bedeling van soep .

De periode van sociale ommekeer was nog niet aangebroken . Recht om zich te verenigen bestond voor de arbeider niet, tenzij dan in onderlinge hulpkassen die bijstand konden verlenen in geval van ziekte of ongeval . Hij was aan de patroon gebonden door het werkboekje . Zijn dagloon lag tussen 1,50 fr. en 2 fr. De broodprijs schommelde in 1854 , naar gelang de kwaliteit , tussen 31 en 53 centiem . Deze prijzen werden wekelijks bepaald door een politiereglement dat dateerde uit 1847 .

De gewone mens was minder vrij en minder ontwikkeld dan een eeuw tevoren . Geestelijk was hij afgestompt . Om hem in bedwang te houden bestond de Burgerwacht die in het RAPPORT bedolven wordt onder lovende woorden . Visserskinderen trokken naar zee wanneer ze even de 10 jaar voorbij waren .

Slechts stilaan zou hierin verandering komen . Twee bewegingen manifesteerden zich . De ene was gericht op de welstand van de arbeider , de andere op de geestelijke ontvoogding door herwaardering van de volkstaal . Deze twee stromingen vloeiden evenwijdig naast elkaar en raakten elkaar niet . De klassestrijd bracht weinig begrip op voor de taalstrijd . De kleine man vond het blijkbaar evident dat hij in een vreemde taal werd geregeerd en dat hij met zijn eigen taal nergens terecht kwam in het voortgezet onderwijs . Lange tijd nog werd de uitspraak " honger lijden met een Frans brood onder de arm " uitdagend naar voor gebracht, terwijl hun leiders geen belangstelling betoonden voor het verwerven van een Vlaamse hogeschool. Dit is een zaak voor de bourgeois , zeiden ze . Niet voor de werkman .

We komen uit het jaar 1854, maar in 1928 moest Kamiel De Vleeschouwer nog schrijven : " Om zijn welvaart te verzekeren werkt en knoeit en wroet de Vlaming en ontziet last noch kommer ; om haar te redden offert hij alles . Om de Vlaming te doen komen tot het beseef van zijn recht is er een grote krachtinspanning nodig geweest , mensen hebben daar altijd hun leven moeten aan offeren . Zijn recht op welvaart, dat heeft de Vlaming wel altijd gevoeld en gevat, doch de hoge welvaart, die verbonden is aan het verwezentlijkt zijn van het recht, dat gedacht is de doorsneevlaming altijd te vreemd geweest . Om hem dat te doen verstaan, zijn zijn eigen leiders altijd moeten beginnen met tegen hemzelf ten strijde te trekken . "

Nu, meer dan vijftig jaar later , zijn deze woorden nog het overwegen waard .

R i c h a r d V E R B A N C K

*

*

De volgende bladzijde bevat nog EEN BIJLAGE bij dit artikel

B I J L A G E : KINDERSTERFTE BINNEN EEN VISSERSFAMILIE

Ons medelid , mijn vriend Edward Dedrie , was zo goed mij een afschrift te bezorgen van het trouwboekje van zijn ouders met toelating van publikatie . Zijn vader was de gekende schipper Louis Dedrie of Pee Dedrie , zoals hij later genoemd werd toen hij deken was van de maatschappij " De verenigde Vismijnvrienden "

Toen hij huwde moet hij niet welstellend geweest zijn want het trouwboekje werd hem afgeleverd " PRO DEO "

Louis Dedrie werd geboren op 14 november 1864 , hij huwde Maria Deroo . Zij was van 1869 . Hier volgt de lijst van hun kinderen met geboortjaar en jaar van overlijden :

Ludovicus Petrus	26.7.1888	22.10.1970
Adriana Corala	30.8.1889	21.10.1889
Esperantia Elisa	23.11.1892	1. 6.1893
Gerardus Ludovicus	10.8.1892	4.10.1892
Cerardus Ludovicus	10.9.1893	14. 2.1894
Joannes Ludovicus	31.12.1894	19.11.1971
Esperantia Leona	1.6.1896	4 8.1896
Rachel Maria	10.7.1897	27. 9.1899
Helene Maria	2.8.1899	nog in leven
Eduardus Achillus	21.12.1900	nog in leven
Bertha Emerentia	30.5.1902	29. 4.1903
Alphonsus Henricus	21.8.1903	10. 9.1903
Jacobus Henricus	7.6.1905	19. 2.1906
Gilbert	3.9.1912	17. 8.1944

§
 §§§
 §§§§§
 §§§§§§§
 §§§§§§§§§
 §§§§§§§§§§
 §§§§§§§
 §§§§§
 §§§
 §